

FILOZOFIE

Adevărul și excesul

N. Turcan

Cioran sau excesul ca filozofie

Editura Limes, 2008

Cînd Nicolae Turcan meditează asupra operei lui Emil Cioran, are de biruit un obstacol redutabil, care constă în înțelegerea și ordonarea unor concepte care glisează între stil și sens, între savoare lingvistică și simplitatea enunțului ce țîșnește din pura experiență a gândirii solitare. Toți exegeții lui Cioran au de biruit acest obstacol dintr-un motiv simplu: discursul lui Cioran nu seamănă cu aproape nimic din tradiția gândirii occidentale, fiind doar pregătit de marii critici ai acestei tradiții din secolul al XIX-lea, de la Schopenhauer la Kierkegaard sau Nietzsche. Diferența acestui discurs poate fi definită negativ: întreaga tradiție a filozofiei occidentale, cu rădăcini peripatetice, stabilește exercițiul minții într-un spațiu al obiectelor finite, măsurate, în care posesia limitei conferă consistență ontologică. Spontan, gîndindu-mă la această situație, îmi vine în minte neliniștea lui Anselm care, înarmat cu acest tip de gîndire, cunoaște în urcușul său spre Dumnezeu disperarea unei minți al cărei *ascuțiș fugea în toate părțile (acies mentis omnino fugeret)*.

Inteligența și finețea de exeget ale lui Nicolae Turcan, în *Cioran sau excesul ca filozofie* – o teză de doctorat născută în școala Martei Petreu –, propun drept lectură și survolare a acestui obstacol tocmai ceea ce încurca în lectura clasică a lui Cioran, adică eterna și obsesiva lipsă de măsură și coerență a discursului lui Cioran, un Cioran pătimaș în a-și conserva spontaneitatea și identitatea dintre autorul și pacientul discursului. Măsura și finitul conceptului sistematic îl aruncă, e drept, în afara lui pe autorul său, plasîndu-l în sfera unei regii exterioare și scindînd astfel scrisul de actul spontan al trăitului, iar această sciziune a funcționat ca una dintre marile spaime ale vieții lui Cioran în toată opera sa. Soluția lui Nicolae

Turcan este citirea conceptelor lui Cioran ca filozofie a excesului. Aceasta înseamnă, dintr-o dată, program: asumarea tragică a limitei, a indeciziei, a insomniei, a gîndului morții, a marginalității sub orice chip al ei sînt chipuri ale unei gîndiri a excesului venite din perioada românească a lui Cioran. Obsesia „disjunției dintre realitate și cuvînt“, avînd drept consecințe alienarea prin stil și, paradoxal, scrisul ca terapie prin manifestarea a ceea ce nu se lasă niciodată complet manifestat sînt forme de expresie tîrzii și mature ale filozofiei excesului.

Mecanismul gîndirii, dacă e drept, se lasă acum ghicit ușor: a gîndi *excesiv* înseamnă a postula orice transgresie drept puncte de autentificare a filozofiei. În formularea domnului Turcan, inspirată dintr-o pagină din *Singurătate și destin*, „omul devine tragic datorită dezbinării dintre conștiința centrifugală și viața naivă, irațională, cu tendințe mereu centripete“. Astfel, exegetul înregistrează o adevărată victorie teoretică: el își poartă conceptul din plan în plan, de la filozofia istoriei la etică, pînă la analiza legionarismului lui Cioran. Avem așadar, înainte, o exegeză consistentă și de absolută referință despre Cioran. Mai mult, N. Turcan formulează o pretenție imensă generalizînd propriul său discurs: „*Cioran nu spune adevărul, ci spune, cu stil, excesul*. Adevărul apare doar în măsura în care se află el însuși în preajma excesului“. Astfel, N. Turcan angajează propria interpretare într-un spațiu de conflict deschis cu tradiția occidentală, iar opera lui Cioran e un instrument de gîndire pentru exegetul-filozof. E posibil așa? Sînt foarte curios unde va duce gîndul (-program?) al lui N. Turcan, din următorul motiv: nu sînt un cunoscător al lui Cioran, dar dacă stau cu ochii lucid ațintiți spre lumea în care trăiesc, constat că formele excesului îi stau la bază, de la hiperconsum la etica freneziei sentimentale a lumii noastre. A fost Cioran un precursor nefericit al excesului lumii în care trăiesc? Se poate gîndi o filozofie a excesului separat de Cioran, ieșită doar din privirea ațintită asupra lumii de față? N. Turcan este în limita răspunsului, iar eu sînt bucuros să îi aflu pașii.

Alexander Baumgarten